

УДК 342.924

ПОНЯТТЯ І ПРИЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ ШКІЛЬНИХ ПРИСТАВІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Задаля Д.К., аспірант
Інститут права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

У статті акцентовано увагу на необхідності підвищення рівня профілактики правопорушень серед неповнолітніх у середніх навчальних закладах України, оскільки практика засвідчує, що ефективність боротьби з правопорушеннями (проступками) у сфері освіти залежить не лише від втручання в ситуацію учасників навчально-виховного процесу, а й від діяльності правоохоронних органів та організації взаємодії між ними. Наголошено, що запровадження в загальноосвітніх навчальних закладах інституту шкільних приставів є одним із головних шляхів вирішення проблеми контролю за станом правопорядку в навчальних закладах.

Ключові слова: безпечна школа, громадський порядок, інститут шкільних приставів, міліція громадської безпеки, правила поведінки.

В статті акцентовано увагу на необхідності підвищення рівня профілактики правонарушень серед неповнолітніх в середніх навчальних закладах України, оскільки практика засвідчує, що ефективність боротьби з правонарушеннями (проступками) в сфері освіти залежить не тільки від втручання в ситуацію учасників навчально-виховного процесу, а й від діяльності правоохоронних органів та організації взаємодії між ними. Підкреслюється, що запровадження в загальноосвітніх навчальних закладах інституту шкільних приставів є одним із головних шляхів вирішення проблеми контролю за станом правопорядку в навчальних закладах.

Ключевые слова: безопасная школа, общественный порядок, институт школьных приставов, милиция общественной безопасности, правила поведения.

Zadaly D.K. A CONCEPT AND SETTING OF INSTITUTE OF SCHOOL POLICE OFFICERS IS IN THE FIELD OF PUBLIC LAW ENFORCEMENT IN MIDDLE EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

In the article attention is accented on the necessity of increase of level of prophylaxis of offences among minor in middle educational establishments Ukraine, as practice certifies that efficiency of fight against offences (by misconducts) in the field of education depends not only on interference with the situation of participants educational-educate to the process but also from activity of law enforcement authorities and organization of co-operation between them. Therefore introduction in general educational establishments of institute of "school police officers" – it is one of main ways of decision of problem of control after the state of law and order in educational establishments of Department of education and science of Ukraine.

Key words: public peace, institute of school police officers, militia of public safety, rule of conduct, safe school.

Постановка проблеми. Безпечне перебування дітей у школі є одним із найбільш актуальних питань, вирішуваних у всьому світі, адже час від часу телебачення, сайти й друковані ЗМІ повідомляють про масові вбивства або скалічення підлітками своїх однолітків в американській, німецькій чи французькій школах. Відтак, віддаючи дитину до школи або міркуючи над тим, до якого навчального закладу її перевести, батьки все частіше звертають увагу на те, як керівництво школи організовує безпечне середовище в ній, контролює дисципліну й оперативно інформує про проблеми, що виникають.

Питання організації системи безпеки в українських школах наразі вирішується на місцях. У багатьох середніх навчальних закладах наймають охоронців для контролю доступу до навчального закладу та дотримання безпеки дітей у школі. На нашу думку, цей витратний спосіб є досить неефективним, оскільки охоронець не завжди може ідентифікувати людину, котра не має права входити до школи, а також він є обмеженим у своїх повноважен-

нях. Крім того, у такій системі контролю наявний людський чинник: у потрібний момент охоронець може бути відсутній на посту [1].

У межах дослідження ми з'ясуємо повноваження шкільних приставів у частині здійснення профілактики правопорушень серед неповнолітніх у школах під час навчально-виховного процесу. Безпечна школа – це комплекс апаратних, програмних і методичних засобів, спрямованих на вирішення питань безпечного перебування дітей у школі, а також обліку відвідуваності, успішності й супутникового моніторингу місцезнаходження школярів з боку батьків [2].

Ступінь розробленості проблеми. Підґрунтям для вирішення цієї проблеми стали дослідження фахівців у сфері теорії управління й адміністративного права, зокрема В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійка, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.В. Богущького, А.С. Васильєва, В.М. Гаращука, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, Є.В. Додіна, В.О. Заросило, Р.А. Калужного, С.В. Ківалова, А.Т. Комзюка, О.Д. Коломойця, В.К. Колпа-

кова, С.Ф. Константинова, В.В. Копейчикова, О.І. Миколенка, Є.М. Мойсеєва, В.І. Олефіра, І.М. Пахомова, С.В. Петкова, Ю.І. Римаренка, В.П. Цветкова, В.І. Шакуна, В.О. Шамрая, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи та ін.

Визначення поняття й призначення інституту шкільних приставів у сфері охорони громадського порядку в середніх закладах освіти Міністерства освіти і науки України має як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст громадського порядку, ефективність його охорони певною мірою впливають на стабільність прав громадян, їхню працю, навчання, усебічне задоволення їхніх матеріальних і духовних потреб.

Мета статті – на основі всебічного аналізу наукової літератури, інших джерел розкрити зміст поняття і призначення інституту шкільних приставів у сфері охорони громадського порядку в середніх навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні надто актуальною є проблема зростання правопорушень серед молоді. Профілактика правопорушень неповнолітніх є передусім проблемою громадськості, бо вона пов'язана з вирішенням певного кола суспільних завдань, тому в цій справі особливе місце має посісти рання профілактика, яка має розпочинатися вже з дитячого садка й початкових класів школи, коли закладаються основи характеру, ставлення до оточуючих, поведінки в побуті та громадських місцях.

Відповідно до чинного законодавства, навчальні заклади в Україні утворюються органами державної виконавчої влади й органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності, а також громадянами. Навчальні заклади, основані на загальнодержавній або комунальній власності, мають статус державних закладів освіти. За діяльністю навчальних закладів здійснюється державний контроль з боку центральних і місцевих органів управління освітою та Державної інспекції закладів освіти при Міністерстві освіти і науки України. Організація безпечних і нешкідливих умов навчання та праці в середніх навчальних закладах покладається на їхніх власників або уповноважених ним органів, керівників навчального закладу.

Відповідно до ст. 22 Закону України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 р. № 651-XIV, загальноосвітній навчальний заклад забезпечує безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку й зміцнення здоров'я, формує гігієнічні навички та засади здорового способу життя учнів (вихованців). Отже, ми бачимо, що Уряд України звертає увагу на необхідність належного забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання й виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах [3].

Режим роботи загальноосвітнього навчального закладу визначається на основі нормативно-правових актів і за погодженням із відповідним органом державної санітарно-епідеміологічної служби. Виховання учнів (вихованців) у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється в процесі урочної,

позаурочної й позашкільної роботи з ними. Цілі виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах визначаються на основі принципів, закладених у Конституції України [4], законах та інших нормативно-правових актах України. У загальноосвітніх навчальних закладах забороняється утворення й діяльність політичних партій, а також релігійних організацій і воєнізованих формувань.

На сьогодні одним із головних завдань підрозділів, які забезпечують охорону громадського порядку, є активна, наступальна боротьба з будь-якими правопорушеннями на вулицях, площах, у парках, на транспортних магістралях, у портах, аеропортах та інших громадських місцях. Водночас діяльність правоохоронних органів щодо охорони громадського порядку в середніх закладах освіти взагалі не налагоджена. Відтак запровадження в загальноосвітніх навчальних закладах організації охорони громадського порядку – це один із головних шляхів вирішення проблеми контролю за станом правопорядку в середніх закладах освіти Міністерства освіти і науки України.

На нашу думку, ця функція може бути покладена на службу з охорони громадського порядку, яка створена при Міністерстві внутрішніх справ України. До її складу входять підрозділи служби охорони громадського порядку, які водночас є структурними ланками інших керованих систем, у нашому випадку – системи Міністерства внутрішніх справ України та його територіальних органів внутрішніх справ, тим паче що Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р. безпосередньо визначає охорону та забезпечення громадського порядку як одне із завдань органів внутрішніх справ [5].

Особливості функціонування цієї служби полягають у такому: 1) структура служби охорони громадського порядку, на відміну від інших соціальних систем, включає, крім управлінь, відділів і відділень, стройові підрозділи міліції; 2) управлінська діяльність органів служб охорони громадського порядку і його районних органів спрямована на зовнішнє середовище функціонування, тобто вона діє переважно у відносинах із суб'єктами приватного права; 3) під час здійснення нагляду за виконанням суб'єктами правовідносин приписів законодавчих актів, спрямованих на охорону громадського порядку й власності, забезпечення громадської безпеки, нею застосовуються не тільки заходи переконання, а й заходи адміністративного примусу [6].

Розглянуті вище організаційні та правоохоронні функції діяльності служби з охорони громадського порядку надають можливість дійти висновку, що ця структура здатна здійснювати міліцейський контроль за порядком у навчальному закладі й дотриманням етичних норм поведінки з боку учасників навчально-виховного процесу.

Отже, охорона громадського порядку в навчальному закладі – це особлива система контролю за порядком у навчальному закладі й дотриманням етичних норм поведінки з боку учасників навчально-виховного процесу, функціонування якої будуть забезпечува-

ти шкільні пристави, що мають належати до підрозділу охорони громадського порядку Міністерства внутрішніх справ України. До учасників навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах належать учні (вихованці); керівники; педагогічні працівники, психологи, бібліотекарі; інші спеціалісти; батьки або особи, які їх замінюють.

Крім того, як нам видається, учасниками навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах можуть бути також співробітники відділів кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України, працівники кримінально-виконавчої інспекції Державної пенітенціарної служби України, соціальні педагоги й практичні психологи.

Основу міліції громадської безпеки становить служба охорони громадського порядку, до якої входять патрульна служба (забезпечує охорону громадського порядку на вулицях та в інших громадських місцях); паспортна система (забезпечує порядок реєстрації, обліку й регулювання пересування громадян); дозвільна система (здійснює нагляд за виробництвом, придбанням, зберіганням, використанням, реалізацією й транспортуванням зброї тощо) [7, с. 133]. Аналізуючи структуру міліції громадської безпеки, можна зазначити, що охорону громадського порядку в навчальному закладі повинні здійснювати шкільні пристави, які мають належати до цієї структури як нижча ланка міліції громадської безпеки. Шкільні пристави – це співробітники міліції громадської безпеки з охорони громадського порядку в навчальному закладі, до обов'язків яких має входити спостереження та нагляд за учасниками навчально-виховного процесу.

Прикладом може слугувати спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон» [8], який належить до структури громадської безпеки й здійснює державний захист працівників суду та правоохоронних органів на підставі Законів України: «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [9] і «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [10]. Відтак постає питання про те, чому такого захисту позбавлені діти, які навчаються в середніх закладах освіти, адже для створення окремого підрозділу з метою організації охорони громадського порядку в навчальному закладі є всі передумови.

У наш час під час визначення поняття безпеки необхідно враховувати такі чинники: по-перше, вона формується, виходячи із соціально-економічних та інших основ держави, її інтересів і загроз, які реально існують; по-друге, безпека держави, суспільства й особистості має забезпечуватись за багатьма напрямками [11, с. 25]. Досить поширеним є правове регулювання, здійснюване громадянським суспільством і державою за допомогою системи правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх закріплення, охорони й розвитку [12, с. 282].

Водночас для більш повного розкриття поняття й сутності охорони громадського порядку в навчальному закладі доцільно навести точку зору Н.М. Оніщенко, яка виокремлює зі структури правової системи такі її складові:

право як сукупність створених і охоронюваних державою норм; законодавство як форма вираження цих норм (нормативні акти); правові установи, які здійснюють правову політику; судова та інша юридична практика; механізм правового регулювання; права, свободи й обов'язки громадян; система утворених і функціонуючих у суспільстві правовідносин; законність і правопорядок; правова ідеологія (правосвідомість); суб'єкти права; системні зв'язки, що забезпечують єдність, цілісність і стабільність системи; інші правові явища, які утворюють своєрідну інфраструктуру правової системи [13, с. 3–11].

Отже, як ми вже зазначали, охорона громадського порядку в навчальному закладі – це особлива система контролю за порядком у закладі освіти. Ця система буде працювати належним чином тоді, коли суб'єкти навчально-виховного процесу забезпечать її єдність, цілісність і стабільність. Концептуально держава має здійснити масштабні організаційно-правові заходи, спрямовані на підвищення рівня дисципліни в середніх закладах освіти Міністерства освіти і науки України, розробити й запровадити адекватні сьогоденню вимоги щодо її стану та доцільності зарахування до першочергових завдань. Саме такий підхід сприятиме ефективному функціонуванню механізму правового регулювання відносин, які виникають під час здійснення навчально-виховного процесу, забезпечить реальне вдосконалення системи охорони громадського порядку в навчальному закладі [14, с. 24].

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, можна дійти висновку, що змістом громадського порядку в закладах освіти є система суспільних відносин, яка складається внаслідок забезпечення права громадян на доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти, дотримання та здійснення норм права, моралі, інших соціальних норм.

Охорона громадського порядку в навчальному закладі – це особлива система контролю за порядком у ньому й дотриманням етичних норм поведінки з боку учасників навчально-виховного процесу; забезпечення функціонування цієї системи має бути покладено на шкільних приставів, які повинні підпорядковуватись підрозділам охорони громадського порядку Міністерства внутрішніх справ України.

Інститут шкільних приставів мусить створити особливу систему контролю за діяльністю персоналу освітнього закладу. До обов'язків шкільних приставів має входити спостереження й нагляд за учасниками навчально-виховного процесу, а також організація охорони громадського порядку в закладах освіти Міністерства освіти і науки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Автоматизована система інформування клієнтів «Школа» – безпечна школа, поінформовані батьки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ndipit.com.ua>.
2. Небезпечна «Безпечна школа», або Хто спекулює на безпеці наших дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.pn.ua/public/69307>.

3. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moral.gov.ua>.

4. Конституція України. – Х. : Веста : Ранок, 2006. – 64 с.

5. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

6. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] : у 2 т. / гол. редкол. В.Б. Авер'янов. – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1 : Загальна частина. – 2004. – 584 с.

7. Судові та правоохоронні органи України : [навчальний посібник] / керів. автор. кол. Г.О. Понамаренко та О.Ю. Снявська. – Х. : ФО-П Шейніна О.В., 2010. – 288 с.

8. Положення «Про спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.11.2003 р. № 1390.

9. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 р.

№ 3782-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // zakon.rada.gov.ua/go/3782-12.

10. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // zakon.rada.gov.ua/go/3781-12.

11. Організація діяльності міліції громадської безпеки : [навчальний посібник] / за заг. ред. В.І. Олефіра. – К. : КНТ, 2010. – 264 с.

12. Атаманчук Г.В. Государственное управление: организационно-функциональные вопросы / Г.В. Атаманчук. – М. : НПО : Экономика, 2000. – 302 с.

13. Оніщенко Н.М. Развитие социальности современных государственных и правовых систем / Н.М. Оніщенко // Держава і право. – К., 2001. – Вип. 14 : Юридична і політична наука. – С. 3–11.

14. Афанасьєв К. Сучасний формат адміністративних правовідносин / К. Афанасьєв // Право України. – 2008. – № 11. – С. 20–26.

УДК 342.9

ЗНИЩЕННЯ, ПОШКОДЖЕННЯ ТА ПСУВАННЯ ЯК СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ

Задорожна Я.В., здобувач
кафедри адміністративного та господарського права
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Стаття присвячена розкриттю таких способів вчинення адміністративного проступку, як знищення, пошкодження та псування, а також класифікації адміністративних проступків за цими способами їх вчинення.

Ключові слова: спосіб вчинення адміністративного проступку, об'єкти матеріального світу, знищення, пошкодження, псування.

Статья посвящена раскрытию таких способов совершения административного проступка, как уничтожение, повреждение и порча, а также классификации административных проступков в зависимости от способов их совершения.

Ключевые слова: способ совершения административного проступка, объекты материального мира, уничтожение, повреждение, порча.

Zadorozhnaya Y.V. DESTRUCTION, DAMAGE AND DETERIORATION AS A WAY OF COMMITTING AN ADMINISTRATIVE OFFENSE

The article is devoted to disclosure of such methods of committing an administrative offense as destruction, damage and deterioration, as well as classification of administrative offenses depending on ways in which they occurred.

Key words: way of committing an administrative offense, objects of material world, destruction, damage, deterioration.

Постановка проблеми. Вже давно в юридичній літературі з адміністративно-деліктного права назріла необхідність аналізу способу вчинення адміністративного проступку не на рівні окремої статті чи глави Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), а на загальнотеоретичному рівні, тобто з визначенням загальних ознак цього правового явища в адміністративному праві та з визначенням місця відповідного поняття у категоріальному апараті адміністративного права України.

На законодавчому рівні спосіб вчинення адміністративного проступку іноді закріплюється так, що при цьому втрачається сутність заборони, яку адресує держава пересічним громадянам, що негативно позначається як на діяльності органів адміністративної юрис-

дикції, так і на рівні захисту прав і свобод людини і громадянина в межах провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Це і обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження всіх елементів та ознак, які характеризують склад адміністративного проступку, серед яких особливе значення мають такі способи скоєння протиправного діяння, як знищення, пошкодження та псування. Всі ці способи можна об'єднати єдиним поняттям «протиправні діяння, які спрямовані на об'єкти матеріального світу та супроводжуються зміною їх властивостей».

Ступінь розробленості проблеми. Окремі аспекти способу вчинення адміністративного проступку розглядалися в працях О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, Є.С. Гера-